

18 สิงหาคม 2551

เรื่อง การจัดตั้งคณะกรรมการศึกษาและพัฒนาในระบบธุรกิจค้าปลีกค้าส่ง

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย องค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษาและพัฒนาในระบบธุรกิจค้าปลีกค้าส่ง

ด้วย ธุรกิจค้าปลีกค้าส่งเกิดปัญหาและส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมาก เนื่องจากการขยายสาขาของธุรกิจค้าปลีกค้าส่งสมัยใหม่ (Modern Trade) เพิ่มขึ้นรวดเร็วอย่างต่อเนื่อง ทำให้ร้านค้าปลีกรายย่อยดั้งเดิม (Traditional Trade) ได้รับความเดือดร้อน ส่งผลให้เกิดข้อพิพาทและความขัดแย้งในระดับพื้นที่ทั่วประเทศ จนถึงขั้นมีการยื่นถวายฎีกา จำนวน 12 ฉบับ และฟ้องร้องต่อศาลปกครอง รวมทั้งมีหนังสือร้องเรียนหน่วยงานต่างๆ จำนวนมาก ซึ่งมีแนวโน้มที่ปัญหาจะลุกลามไปสู่ความขัดแย้งของประชาชนในระดับชาติ

กระทรวงพาณิชย์ ขอรายงานสรุปสถานการณ์ ข้อเท็จจริง และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งความเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อแก้ไขปัญหาระบบธุรกิจค้าปลีกค้าส่งที่เกิดขึ้น ดังนี้

1. ความสำคัญของธุรกิจค้าปลีกค้าส่ง

1.1 ปี 2550 มีมูลค่าตลาด 1.2 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 14 ของ GDP สูงเป็นอันดับสอง รองจากภาคอุตสาหกรรม มีการจ้างแรงงานประมาณ 6 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 16 ของการจ้างงานทั่วประเทศ และเป็นช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่ประชาชนทุกคนต้องพึ่งพา

1.2 เป็นภาคเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเจริญเติบโต การพัฒนาเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง

1.3 เป็นแหล่งระบายสินค้าอุปโภคบริโภค ซึ่งรวมถึงสินค้าเกษตร สินค้าชุมชน รวมทั้งก่อให้เกิดการผลิต การลงทุน การบริโภค การส่งออก และนำเข้า

1.4 เป็นฐานรากในการเรียนรู้และพัฒนาให้ประชาชนมีอาชีพประกอบธุรกิจ เช่น ธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) เป็นต้น

2. สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบธุรกิจค้าปลีกค้าส่ง

2.1 ธุรกิจค้าปลีกค้าส่งสมัยใหม่มีการขยายสาขาเพิ่มขึ้นรวดเร็วอย่างต่อเนื่อง โดยปี 2548 มีจำนวน 3,718 สาขา เดือนกรกฎาคม 2551 มีจำนวน 6,571 สาขา เพิ่มขึ้นร้อยละ 75.30 โดยห้างค้าปลีกขนาดใหญ่ 4 ราย มียอดขายในปี 2550 รวมกันประมาณ 273,000 ล้านบาท ทำให้เกิดปัญหาการกระจุกตัวของรายได้ และสังคมมีความเหลื่อมล้ำสูงขึ้น

2.2 การขยายสาขาที่มีการลดขนาดพื้นที่เป็นร้านค้าปลีกขนาดเล็ก เข้าไปในระดับอำเภอ และตำบล ทั่วประเทศ เพื่อแข่งขันโดยตรงกับโชห่วย ตลาดสด และร้านค้าปลีกทั่วไป

3. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการขยายตัวของห้างค้าปลีกค้าส่ง

3.1 ผลกระทบต่อเศรษฐกิจการค้า

- (1) โครงสร้างตลาดค้าปลีกค้าส่ง มีแนวโน้มที่จะเกิดการผูกขาดหรือกึ่งผูกขาด ทำให้สามารถครอบงำเศรษฐกิจการค้าของประเทศทั้งในด้านการผลิต การลงทุน การส่งออก และนำเข้าสินค้า
- (2) ในระยะยาวตลาดค้าปลีกค้าส่งที่มีการผูกขาด จะทำให้กระบวนการผลิตและการจำหน่ายสินค้าไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตและการจำหน่ายเพิ่มสูงขึ้น และเป็นผลให้อัตรารายได้เพิ่มสูงขึ้น
- (3) โชห่วยเลิกกิจการจำนวนมาก เดิมมีอยู่ประมาณ 5-6 แสนราย ปัจจุบันเหลือประมาณ 4-5 แสนราย (ข้อมูลจากสภาหอการค้าไทยและงานวิจัย) ที่เหลืออยู่มีรายได้น้อยลงมาก นอกจากนี้ร้านค้าปลีกที่จำหน่ายสินค้าทั่วไปก็ได้รับผลกระทบไม่แตกต่างจากโชห่วย
- (4) ตลาดสดบางแห่งเลิกกิจการและที่เหลืออยู่มีรายได้น้อยลงมาก ปัจจุบันมีตลาดสดประมาณ 2,900 แห่ง และมีตลาดนัดประมาณ 12,000 แห่ง ซึ่งปรากฏว่ามีผู้ขายและผู้ซื้อลดลงด้วย
- (5) ผู้ค้าส่งดั้งเดิม (ยี่ปั่ว/ชาปั่ว) มีจำนวนลดลงมาก ทำให้กลไกตลาดถูกตัดตอน
- (6) ผู้ผลิตและจำหน่ายสินค้าขนาดกลาง/เล็ก และ OTOP รวมทั้งเกษตรกร โดยเฉพาะรายย่อย ซึ่งเป็นเกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศ ไม่มีช่องทางการจำหน่าย เนื่องจากไม่มีเงินจ่ายค่าธรรมเนียมแรกเข้าเพื่อเข้าไปจำหน่ายในร้านค้าปลีกสมัยใหม่

3.2 ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม

- (1) ประชาชนขาดรายได้จากการประกอบธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิม ส่งผลให้เศรษฐกิจในชุมชนล่มสลาย ความอยู่ดีกินดีขาดหายไป ชุมชนเริ่มมีปัญหา ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมา และที่สำคัญเกิดปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในสังคมมากขึ้น
- (2) เกิดวัฒนธรรมการบริโภคนิยมหรือบริโภคเกินความจำเป็น ไม่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจและวิถีชีวิตพอเพียง ก่อให้เกิดหนี้สิน
- (3) วิถีชีวิตชุมชนล่มสลาย จากเดิมที่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยให้ซื้อสินค้าเงินเชื่อ ต้องเปลี่ยนเป็นระบบทุนนิยมเต็มรูปแบบ ทำให้ขาดความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน อันเป็นรากฐานที่สำคัญของชุมชนเข้มแข็ง

4. การดำเนินการแก้ไขปัญหารัฐกิจค้าปลีกค้าส่ง

4.1 การดำเนินการของกระทรวงพาณิชย์

- (1) ในอดีตมีการตั้งบริษัทค้าปลีกเข้มแข็ง (ART) เพื่อช่วยเหลือโชห่วย แต่ผลการดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

(2) นำเสนอร่างพระราชบัญญัติค้าปลีกค้าส่ง พ.ศ. ซึ่งครั้งล่าสุดในปลายปี 2550 ได้ผ่านการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในวาระที่ 1 แล้ว อยู่ระหว่างการพิจารณาในชั้นกรรมาธิการ โดยพิจารณาไม่แล้วเสร็จ เนื่องจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้สิ้นสุดวาระลงก่อน

(3) การกำกับดูแลการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมของธุรกิจค้าปลีกค้าส่งสมัยใหม่ ตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542 เช่น ห้ามขายสินค้าต่ำกว่าทุน ห้ามการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้า (Suppliers)

(4) การจัดทำบันทึกความเข้าใจร่วมกัน (MOU) และจัดทำสัญญามาตรฐานการปฏิบัติทางการค้าที่เป็นธรรมระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค้าปลีกค้าส่งสมัยใหม่กับ Suppliers

(5) การส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาโซ่ห่วง และตลาดสดให้มีความเข้มแข็ง โดยให้มีการสร้างเครือข่าย เพื่อรวมกันซื้อสินค้าในราคาถูก และลดต้นทุน

4.2 การใช้กฎหมายผังเมืองและควบคุมอาคารในการกำกับดูแลการขยายสาขา สามารถแก้ไขปัญหาได้ระดับหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากธุรกิจค้าปลีกค้าส่งสมัยใหม่ ยังมีการขยายสาขาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และกระทรวงมหาดไทยได้มีความเห็นว่าควรมีกฎหมายค้าปลีกค้าส่ง

5. ความเห็นและข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การแก้ไขปัญหาธุรกิจค้าปลีกค้าส่งอย่างเป็นระบบ ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการศึกษาและพัฒนาระบบธุรกิจค้าปลีกค้าส่ง เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ปัญหาและผลกระทบ ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการพัฒนาระบบธุรกิจค้าปลีกค้าส่ง และให้ข้อเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ

6. ประเด็นการพิจารณา

เห็นชอบให้กระทรวงพาณิชย์ แต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาและพัฒนาระบบธุรกิจค้าปลีกค้าส่ง โดยมีองค์ประกอบคณะกรรมการและอำนาจหน้าที่ ดังนี้ (รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย)

(1) องค์ประกอบคณะกรรมการ มีอธิบดีกรมการค้าภายใน เป็นประธาน และมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งนักวิชาการร่วมเป็นคณะกรรมการ

(2) อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ศึกษา วิเคราะห์ ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น และพิจารณาแนวทางการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการพัฒนาระบบธุรกิจค้าปลีกค้าส่งรายย่อยดั้งเดิมให้มีความเข้มแข็ง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณานำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายไชยา สะสมทรัพย์)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์

กรมการค้าภายใน

โทร. 0-2547-5435 โทรสาร. 0-2547-5434